

Vaikų dvikalbystė kaip (super)galia ir išteklius

Konferencija
„Tiltai tarp kultūrų: patirtys, iššūkiai, galimybės“
2025-11-13

doc. dr. Inga Hilbig
Vilniaus universitetas, FIF Lituanistinių studijų katedra

Inga.Hilbig@flf.vu.lt

Koks žmogus laikomas dvikalbiu?

Tas, kuris...

... moka 2+ kalbų;

... vartoja 2+ kalbas kasdieniame gyvenime;

... geba palaikyti 2+ kalbomis bent paprastą kasdienį pokalbį;

... geba bent suprasti daugiau 2+ kalbas.

Dvikalbystė ir daugiakalbystė – vartojama sinonimiškai.

Dvikalbystė – ne išimtis, o norma

- Dvikalbiai yra didesnė dalis pasaulio gyventojų.
- Būti dvikalbiam – tai kaip kvėpuoti dviem plaučiais, matyti dviem akimis, turėti po dvi rankas ir kojas!
- 15–25 proc. vaikų Europoje auga ne su viena kalba.
- Tokių vaikų dvikalbystė – įprastas, bet kartu tarsi nepastebimas – o dažnai ir nuvertinamas! – reiškinyss taip pat ir Lietuvoje.
- (Potencialūs) ankstyvieji dvikalbiai – mūsų diasporos, reemigrantų, imigrantų vaikai.

Vox populi: viena vertus...

- „Dvikalbystė – tai kai kas ypatingo!”
- „Vaikai – tarsi kempinės!”
- „Pasisuka į mamytę – kalba vokiškai, į tėvelį – prancūziškai, mokykloje ir su draugais lietuviškai...”
- „Kalbų mokėjimas atveria daug galimybių!”
- „Dvikalbystė – tai dovana vaikui!”
- „Dvikalbystė gerai smegenims!”
- ...

Vox populi: kita vertus...

- „Natūrali žmogaus būseną – vienakalbystė“.
- „Nereikia vaiko taip apkrauti“.
- „Kažkoks Babelis toje šeimoje...”
- „Vaikas kalbas maišo – vadinasi, nesusitvarko“.
- „Užaugęs nemokės nė vienos kalbos normaliai“.
- „Tikras dvikalbis puikiai moka abi savo kalbas“.
- „Dvikalbystė vaikui gali ir pakenkti“.
- „Pirmiausia mokyklos kalbą reikia gerai išmokti“.
- ...

Dvigubi visuomeniniai standartai

Daily Mirror @DailyMirror

Princess Charlotte already speaks two languages at just two-years-old
[mirror.co.uk/news/uk-news/p...](https://www.mirror.co.uk/news/uk-news/p...)

cole

@_colenewberry

So do most children of immigrants but I guess it's less impressive when they're poor

Dvikalbystė kaip... baismė?

Vienakalbystės ideologija

- Dvikalbystė kaip **problema**.
- „Viena šalis – viena kalba.“
- Nacionalinė, valstybinė kalba – aukščiau kitų.
- Kalbėjimas ja siejamas su lojalumu šaliai.
- Kitos kalbos – grėsmė visuomenės sanglaudai, saugumui.
- Kitakalbių stereotipizavimas, profiliavimas, marginalizacija, stigmatizavimas, diskriminacija, prievartinė asimiliacija.
- „Panardinkim vaiką į mokyklos kalbą – ir kažkaip plauks“.
- Dvikalbis – tai du tobuli vienakalbiai viename.
- Griežtas kalbų skyrimas, kalbų „grynumo“ aukštinimas.

Daugiakalbystės ideologija

- Dvikalbystė kaip **gėris**.
- Atvirumas, įvairovė, demokratija, pagarba, tolerancija, įtrauktis, pagarba žmogaus teisėms, orientacija į jų gerovę, etiškas elgesys, glaudesni socialiniai ryšiai, tarpusavio pasitikėjimas, įvairialypė stipri visuomenė.
- Dvikalbių geresnė metalingvistinė kompetencija, tarpkultūrinė kompetencija; praktinė, kognityvinė, psichologinė, socialinė, simbolinė dvikalbystės nauda: geresni akademiniai pasiekimai, adaptyvumas, empatija, kūrybiškumas, tapatybės tvirtumas, pasitikėjimo savimi jausmas, etc.

Daugiakalbystės ideologija

- Atsivežtinės kalbos – atvykusiųjų tapatybės, kultūros, istorijos, šeimos, emocinio gyvenimo dalis, svarbios jų gerovei.
- Kalbos ir kalbinės praktikos yra tokios, dinamiškos, santykiškos, kontekstiškos, kompleksiškos, adaptyvios ir multimodalios.
- Atskiros kalbos ir griežtos perskyros tarp jų yra politiniai ir ideologiniai konstruktai, o ne mūsų psichikos realybė.
- Tarpkalbiavimas (angl. *translanguaging*) – ne problema ir ne laikinas pereinamasis etapas mokymo procese, o efektyvi, įtrauki nuolatinė pedagoginė praktika.

Tarpkalbiavimas (*translanguaging*)

- Bendravimas išmoningai laviruojant tarp skirtingų kalbų.
- Mintys perteikiamos kūrybiškai pasitelkiant visus turimus kalbinius išteklius iš visų savo mokamų kalbų.
- Nuolat kertamos ribos tarp skirtingai pavadintų, tarsi izoliuotų kalbų ir realios jų vartosenos, tarp kalbos ir kitų semiotinių bei kognityvinių resursų.
- Labai įprastas ir natūralus dalykas dvikalbių bendruomenių gyvenime, ypatingas dvikalbių įgūdis.
- Raginama susitelkti į tai, kam dvikalbiai yra geriausiai įgudę, o ne į tai, „ko jie (dar) nedaro“ ar „(dar) nemoka“.

Transforming learning with *Translanguaging*

@TanKHuynh

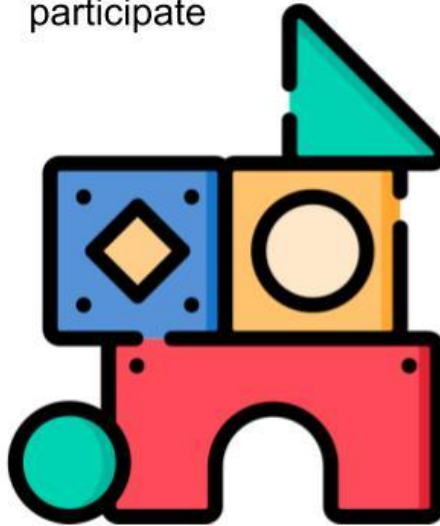
What

- **Mobilize** multiple languages to process content
- **Communicate** using multiple languages in the same sentence
- **Use** words, phrases, or sentences from another language to communicate

Why

- **Support** students to be bilingual
- **Increase** students comprehension
- **Empower** students to participate

Adapted from Gini Rojas, 2020

How

- **Allow** students to read / view home-language resources
- **Encourage** students to collaborate using their home languages
- **Display** home languages alongside English
- **Ask** families to read or tell stories in their home languages.

Dvikalbystės ideologija ugdyme

- Pagarba vaiko namų kalbai ir kalbinei įvairovei klasėje – socialinio teisingumo, atskirties mažinimo, vaiko teisių klausimas.
- Priimamas ir vertinamas visas kalbinis vaiko repertuaras.
- Pripažįstama ir patvirtinama vaiko kilmė, tapatybė, skiriamas dėmesys socioemocinei jo gerovei.
- Vaikas mokosi mokyklos kalbos, bet kartu išlaikoma, toliau auga jo namų kalba.
- Lavinama vaiko namų kalba – tvirtas pamatas ir pagalba jam mokantis mokyklos kalbos, akademinės pažangos laidas – ne trukdis!

Dvikalbystės ideologija ugdyme

- Nespręsti apie vaiko gebėjimus tik pagal vieną jo kalbą!
- Išmokti tinkamai ištarti vaiko vardą, pasisveikinti jo kalba.
- Pripažinti vaiką kaip jo kalbos ekspertą.
- Posakiai, dainos, tekstukai klasėje vaiko namų kalba.
- Vartoti žodžius, konstrukcijas ir tam tikras diskurso strategijas, kurios skatintų, pamažu augintų vaiko lietuvių kalbos recepciją ir produkciją.
- Visas klasės vaikų kalbas laikyti lygiomis ir vienodai vertingomis, nė vienos neignoruoti.
- Skatinti tėvus kalbėti su vaiku savo kalba, skaityti jiems!
- Įtraukti tėvus į mokymo(si) procesą.

